ĐỔI MỚI PHƯƠNG PHÁP ĐÁNH GIÁ KẾT QUẢ HỌC TẬP CÁC MÔN KHOA HỌC XÃ HỘI VÀ NHÂN VĂN Ở NHÀ TRƯỜNG QUÂN ĐỘI TRONG BỐI CẢNH CHUYỂN ĐỔI SỐ HIỆN NAY

Phùng Thị Hiền
Học viện Quân y, Bộ Quốc phòng

Tóm tắt: *Trong bối cảnh chuyển đổi số trở thành xu thế tất yếu của thời đại, các nhà trường quân đội đang đứng trước yêu cầu cấp thiết phải đổi mới toàn diện hoạt động giáo dục - đào tạo nhằm đáp ứng yêu cầu xây dựng Quân đội hiện đại. Trên cơ sở quán triệt các chủ trương của Đảng, Nhà nước và Quân đội, đặc biệt là Nghị quyết số 57-NQ/TW về phát triển khoa học, công nghệ, đổi mới sáng tạo và chuyển đổi số quốc gia, bài viết làm rõ một số giải pháp đổi mới phương pháp đánh giá kết quả các môn khoa học xã hội và nhân văn ở nhà trường Quân đội trong tiến trình chuyển đổi số, góp phần bổ sung cơ sở lý luận và thực tiễn cho việc nâng cao chất lượng đào tạo, đáp ứng yêu cầu nhiệm vụ bảo vệ Tổ quốc trong tình hình mới.*

Từ khóa: *Các môn khoa học xã hội nhân văn; đánh giá kết quả học tập; nhà trường quân đội; chuyển đổi số.*

INNOVATING METHODS FOR ASSESSING LEARNING OUTCOMES IN SOCIAL SCIENCES AND HUMANITIES AT MILITARY SCHOOLS IN THE CONTEXT OF CURRENT DIGITAL TRANSFORMATION

Abstract: *In the context of digital transformation becoming an inevitable trend of the era, military educational institutions face an urgent need to comprehensively innovate their education and training activities to meet the requirements for building a modern military. Guided by the policies of the Party, the State, and the Military, most notably Resolution No. 57-NQ/TW on the development of science, technology, innovation, and national digital transformation, this article outlines several solutions for innovating the assessment methods for social sciences and humanities subjects within military educational institutions during the digital transformation process. These solutions contribute both theoretical and practical foundations for enhancing the quality of training, thereby fulfilling the requirements of the mission to defend the Fatherland in the new situation.*

Keywords*: Social sciences and humanities subjects; learning outcome assessment; military educational institutions; digital transformation.*

Nhận bài: 15/09/2026 Phản biện: 15/10/2026 Duyệt đăng: 18/10/2026

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Các môn khoa học xã hội nhân văn là một thuật ngữ chỉ các môn học nghiên cứu về xã hội và con người, về những điều kiện sinh hoạt của con người, những quy luật phản ánh lịch sử hình thành phát triển của xã hội, nghiên cứu cơ chế vận dụng các quy luật nhằm thúc đẩy xã hội vận động, phát triển. Mỗi môn học trên tuy có sự khác nhau về đối tượng, nội dung, chức năng… song giữa chúng đều có vị trí, vai trò quan trọng trong chỉ đạo, định hướng việc xây dựng con người, thế giới quan khoa học, niềm tin cộng sản, bản lĩnh chính trị, lập trường giai cấp công nhân, nhân cách, đạo đức, lối sống. Hiện nay, trước yêu cầu đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo ở Việt Nam; trước tác động của khoa học công nghệ và việc áp dụng các thành tựu công nghệ thông tin trong giáo dục, đào tạo cũng như yêu cầu, nhiệm vụ của Quân đội nói chung, nhà trường Quân đội nói riêng trong tình hình mới; trước yêu cầu ngày càng cao về phẩm chất, năng lực của đội ngũ cán bộ Quân đội đã và đang tác động trực tiếp đến công tác giáo dục, đào tạo theo hướng "chuẩn hóa, hiện đại hóa", phương châm "chất lượng đào tạo của nhà trường là khả năng sẵn sàng chiến đấu của đơn vị".

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

Trong thời gian qua các nhà trường quân đội đã quyết liệt đổi mới nội dung gắn với đổi mới phương pháp, khắc phục triệt để sự trùng lặp về nội dung, chương trình đào tạo giữa các cấp học, bậc học, môn học; nâng cao chất lượng dạy - học; chuyển mạnh từ truyền thống sang dạy học phát huy tính tích cực, sáng tạo của người học, dạy học dựa trên vấn đề; tạo sự chuyển biến vững chắc về chất lượng giáo dục, đào tạo, nghiên cứu khoa học, là những vấn đề căn bản, cốt lõi đặt ra hiện nay. Điều đó đặt ra tính cấp bách của vấn đề đổi mới phương pháp đánh giá kết quả học tập các môn khoa học xã hội và nhân văn ở các nhà trường quân đội là vô cùng quan trọng và cần thiết. Đặc

biệt, trong điều kiện ứng dụng khoa học và chuyển đổi số vào đánh giá kết quả của người học ở các nhà trường quân đội, nhất là các môn khoa học xã hội và nhân văn đòi hỏi sự chung tay, đồng bộ của các lực lượng tham gia quá trình dạy học.

Mặc dù đạt nhiều kết quả khả quan, song tiến độ thực hiện chuyển đổi số trong giáo dục, đào tạo của các nhà trường quân đội còn chậm, chưa có sự đột phá; nguồn lực đầu tư cho nhiệm vụ này còn hạn hẹp. Một bộ phận cán bộ, giảng viên, người học nhận thức về chuyển đổi số còn hạn chế; kiến thức, kỹ năng tiếp cận, khai thác, sử dụng, ứng dụng công nghệ thông tin, công nghệ số vào thực hiện nhiệm vụ chuyên môn chưa đáp ứng yêu cầu đề ra. Cơ sở vật chất, hạ tầng, trang thiết bị công nghệ thông tin phục vụ chuyển đổi số còn thiếu và chưa đồng bộ; việc số hóa giáo án, bài giảng, giáo trình, tài liệu, luận văn, luận án, đề tài khoa học còn chậm, chưa thống nhất; hệ thống các phần mềm phục vụ giảng dạy, nghiên cứu khoa học và quản lý đào tạo còn thiếu tính đồng bộ,... Thực trạng đó có nhiều nguyên nhân cả chủ quan và khách quan, đòi hỏi Bộ Quốc phòng, trực tiếp là các nhà trường quân đội cần nghiên cứu, đề xuất và triển khai đồng bộ các giải pháp về chuyển đổi số, đáp ứng yêu cầu giáo dục, đào tạo trong tình hình mới. Để nâng cao chất lượng các môn khoa học xã hội nhân văn trong các nhà trường quân đội. Đồng thời, khắc phục những hạn chế khi đánh giá kết quả học tập các môn khoa học xã hội và nhân văn trong thời gian qua. Đặc biệt trong điều kiện chuyển đổi số, ứng dụng công nghệ vào hỗ trợ đánh giá kết quả người học ở các môn khoa học xã hội và nhân văn một cách khách quan, thực chất của người học cần tập trung làm tốt một số giải pháp sau:

2.1. Nâng cao nhận thức, trách nhiệm của các chủ thể, lực lượng về tầm quan trọng của chuyển đổi số và đòi hỏi về năng lực số đối với đội ngũ giảng viên trong tình hình mới

Chuyển đổi số là một quá trình thay đổi sâu sắc về tư duy, phương thức làm việc và chỉ có thể thành công khi bắt nguồn từ sự chuyển biến mạnh mẽ trong nhận thức của mỗi chủ thể. Theo đó, các nhà trường Quân đội tiếp tục quán triệt sâu sắc các quan điểm, chủ trương của Đảng, Quân ủy Trung ương, Bộ Quốc phòng về chuyển đổi số, làm cho đội ngũ cán bộ, giảng viên nắm chắc bản chất của chuyển đổi số trong giáo dục và đào tạo không phải là số hóa tài liệu đơn thuần, mà là thay đổi căn bản mô hình dạy và học, lấy công nghệ làm nền tảng để tối ưu hóa, nâng cao chất lượng giáo dục và đào tạo. Thấy rõ tính tất yếu khách quan và yêu cầu cấp bách của việc nâng cao năng lực số, xây dựng công dân số, quân nhân số trước sự phát triển mạnh mẽ của khoa học, công nghệ hiện nay; yếu tố quyết định hiệu quả, kết quả hoàn thành nhiệm vụ của mỗi cá nhân, tập thể. Xác định rõ vai trò, trách nhiệm của từng cấp, từng ngành, từng cá nhân, đặc biệt là vai trò tiên phong, nòng cốt của đội ngũ giảng viên trong quá trình này. Cùng với đó, cấp ủy các cấp phải đưa nội dung lãnh đạo về chuyển đổi số và nâng cao năng lực số vào nghị quyết lãnh đạo thường kỳ và xây dựng kế hoạch, chương trình hành động cụ thể, khoa học, phù hợp. Đặc biệt, lãnh đạo, chỉ huy các khoa thuộc chuyên ngành các môn khoa học xã hội và nhân văn cùng với người chỉ huy, chính ủy, chính trị viên các cấp ở các nhà trường phải là người gương mẫu đi đầu trong việc học tập, ứng dụng công nghệ số trong công tác và trực tiếp chỉ đạo, kiểm tra, đôn đốc việc thực hiện ở cơ quan, khoa, đơn vị mình, tạo bước phát triển sâu rộng phong trào 'Bình dân học vụ số" phổ cập, nâng cao kiến thức khoa học, công nghệ, kỹ năng số trong các nhà trường; gắn kết quả thực hiện nhiệm vụ chuyển đổi số với việc đánh giá, xếp loại chất lượng tổ chức đảng, đảng viên và bình xét thi đua, khen thưởng hằng năm, tạo động lực thúc đẩy quá trình chuyển biến nhận thức một cách bền vững.

2.2. Tập trung đầu tư, hiện đại hóa hạ tầng công nghệ thông tin và xây dựng hệ sinh thái học liệu số

Năng lực số của con người và hạ tầng công nghệ hiện đại là hai mặt của một thể thống nhất, không thể tách rời. Giảng viên dù có nhận thức tốt, kỹ năng giỏi đến đâu cũng không thể phát huy được năng lực nếu thiếu đi các công cụ, phương tiện cần thiết. Vì vậy, đầu tư cho hạ tầng và học liệu số là đầu tư cho chiều sâu, tạo nền tảng vật chất - kỹ thuật vững chắc cho đội ngũ giảng viên có điều kiện tốt nhất để đổi mới, sáng tạo trong giảng dạy và nghiên cứu khoa học, quyết định trực tiếp đến tốc độ và chất lượng của quá trình

hiện đại hóa giáo dục và đào tạo trong Quân đội. Để đầu tư, hiện đại hóa hạ tầng công nghệ thông tin và xây dựng hệ sinh thái học liệu số đạt hiệu quả cao, cần tập trung vào hai trụ cột chính: hạ tầng cứng và hệ sinh thái nội dung số. Về hạ tầng cứng, cần tập trung đầu tư có trọng điểm vào việc xây dựng các trung tâm dữ liệu hiện đại, công tác bảo đảm an toàn; nâng cấp hệ thống mạng nội bộ (mạng LAN); đầu tư đồng bộ các phòng học thông minh, phòng thí nghiệm ảo, trung tâm huấn luyện mô phỏng. Về hệ sinh thái nội dung số, cần xây dựng một chiến lược tổng thể, dài hạn. Tiếp tục triển khai thực hiện đúng quy định, bảo đảm chất lượng và hiệu quả Kế hoạch "Chuyển đổi số lĩnh vực giáo dục, đào tạo trong các nhà trường Quân đội giai đoạn 2022 - 2025, định hướng đến năm 2030", trọng tâm là tạo điều kiện thuận lợi để giảng viên, cán bộ quản lý giáo dục khai thác có hiệu quả mạng truyền số liệu quân sự, mạng internet; bồi dưỡng nhà giáo và cán bộ quản lý giáo dục có kỹ năng ứng dụng công nghệ số; tăng cường xây dựng học liệu số, phát triển cơ sở dữ liệu bài giảng điện tử, học liệu số trên mạng truyền số liệu quân sự,... phục vụ nghiên cứu, trao đổi, sử dụng, góp phần nâng cao chất lượng giáo dục, đào tạo và nghiên cứu khoa học của cán bộ, giảng viên, người học. Đặc biệt, việc tận dụng dữ liệu của các môn khoa học xã hội và nhân văn phục vụ cho công tác đánh giá kết quả một cách khách quan, trung thực. Chuyển đổi từ đánh giá theo sự tái hiện kiến thức đơn thuần sang đánh giá năng lực khả năng tư duy tổng hợp và sáng tạo kiến thức.

2.3. Đổi mới cách thức ra đề thi, đáp án, kiểm tra, đánh giá người học

Xác định đúng mục tiêu đánh giá theo định hướng phát triển năng lực dựa trên chuẩn kiến thức, kỹ năng, thái độ đối với từng môn học nói riêng và các môn khoa học xã hội và nhân văn nói chung trong tiến trình chuyển đổi số cần bảo đảm phù hợp đối với mô hình, mục tiêu chung của toàn bộ chương trình môn học, chuẩn đầu ra của quá trình đào tạo. Các mục tiêu cơ bản nhất của kiểm tra, đánh giá người học cần được xây dựng thành các thang đo từ thấp đến cao, từ đơn giản đến phức tạp và phải được lượng hóa thông qua các chỉ báo, các tiêu chí làm căn cứ cho quá trình đánh giá. Mục tiêu đánh giá không chỉ dừng lại ở tái hiện kiến thức, kỹ năng của môn học, mà còn yêu cầu người học phải biết vận dụng kiến thức, kỹ năng trong giải quyết, xử lý những tình huống thực tiễn. Nghĩa là không chỉ đánh giá kiến thức trong nhà trường mà còn phải liên hệ với thực tiễn và vận dụng sáng tạo kiến thức, hình thành các kỹ năng, vận dụng vào học tập, công tác. Tận dụng khoa học công nghệ, nhất là các ứng dụng AI vào ra đề thi, xây dựng đáp án theo hướng đề mở. Đưa người học vào các tình huống thực tiễn, tránh dập khuân máy móc học thuộc mà ít sáng tạo của các môn khoa học xã hội nhân văn. Đặc biệt, đổi mới cách ra đề theo định hướng phát triển năng lực. Các dạng đề kiểm tra theo hình thức tự luận, trắc nghiệm hoặc vấn đáp đều phải coi trọng việc đánh giá năng lực người học. Quá trình xây dựng Ngân hàng câu hỏi số (Ngân hàng đề thi chuẩn hóa) cần chuyển từ ra đề thi thủ công sang xây dựng cơ sở dữ liệu (CSDL) câu hỏi trắc nghiệm và tự luận phân loại theo ma trận năng lực, mức độ từ dễ đến khó (nhận biết, thông hiểu, vận dụng, vận dụng cao). Ứng dụng công nghệ để sinh mã đề ngẫu nhiên, tự động xáo trộn câu hỏi và phương án trả lời nhằm đảm bảo tính bảo mật và công bằng. Đối với bài thi trắc nghiệm trên máy, hệ thống tự động chấm điểm và lưu vết (log) kết quả ngay sau khi nộp bài. Áp dụng chữ ký số cá nhân và hệ thống mã hóa dữ liệu đối với khâu biên soạn, thẩm định, phê duyệt đề thi và đáp án để ngăn ngừa lộ, lọt bí mật nhà nước và quân sự

2.4. Đẩy mạnh đánh giá quá trình, tăng cường thanh tra, kiểm tra, giám sát, phúc tra chất lượng đánh giá kết quả học tập của người học

Đổi mới đánh giá kết quả học tập các môn khoa học xã hội và nhân văn cần kết hợp đa dạng hình thức, chuyển trọng tâm từ đánh giá cuối kỳ sang đánh giá quá trình. Kết quả học tập được xác định từ bài thi, kiểm tra định kỳ, bài tập, thu hoạch, tiểu luận, dự án, diễn tập và thái độ học tập với trọng số phù hợp. Cần đánh giá đa chiều, chú trọng khả năng thực hiện nhiệm vụ, tính chủ động, sáng tạo, hợp tác, mức độ tham gia thảo luận và chất lượng sản phẩm, tránh chỉ đo khả năng tái hiện kiến thức. Các tiêu chí, trọng số và cách chấm điểm phải được cụ thể hóa trong quy chế, bảo đảm quyền tự chủ gắn với trách nhiệm của giảng viên. Đồng

thời, cần chuẩn hóa quy trình, tổ chức tập huấn, thí điểm, rút kinh nghiệm và nhân rộng mô hình phù hợp. Tăng cường quản lý, thanh tra, kiểm tra, phúc tra giúp phát hiện, chấn chỉnh thiếu sót, giữ nghiêm kỷ luật và bảo đảm minh bạch trong đánh giá tại các nhà trường quân đội. Hoạt động này phải tuân thủ quy định, bảo đảm công tâm, khách quan; kết hợp giám sát thường xuyên với kiểm tra đột xuất, phân định rõ trách nhiệm và xử lý nghiêm vi phạm. Có thể ứng dụng AI để hỗ trợ lựa chọn nội dung kiểm tra, phân tích và phát hiện dấu hiệu bất thường, nhưng kết luận phải được người có thẩm quyền kiểm chứng, chịu trách nhiệm và bảo đảm an toàn dữ liệu.

III. KẾT LUẬN

Đổi mới phương pháp đánh giá kết quả học tập các môn khoa học xã hội và nhân văn ở các nhà trường quân đội trong tiến trình chuyển đổi số hiện nay chịu sự tác động của những nhân tố cơ bản đó là: Xu hướng đổi mới giáo dục trên thế giới và yêu cầu đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo ở Việt Nam; sự phát triển của khoa học công nghệ vào quá trình đánh giá kết quả học tập các môn khoa học xã hội và nhân văn ở các nhà trường quân đội. Quá trình đó phải được tiến hành toàn diện, đồng bộ, hướng vào việc thực hiện có hiệu quả mục tiêu, yêu cầu đào tạo; phải gắn chặt với đổi mới chương trình, nội dung, phương pháp dạy học và phải được thực hiện theo hướng xác định đúng đắn năng lực, phẩm chất người học. Đáp ứng với yêu cầu ngày càng cao của nhiệm vụ xây dựng và bảo vệ Tổ quốc.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Ban Chấp hành Trung ương Đảng (2024). Nghị quyết số 57-NQ/TW về đột phá phát triển khoa học, công nghệ, đổi mới sáng tạo và chuyển đổi số quốc gia.

Bộ Quốc phòng (2024). Hội nghị triển khai nhiệm vụ chuyển đổi số và thực hiện Đề án 06 trong Bộ Quốc phòng.

Bộ Quốc phòng (2025). Sơ kết công tác chuyển đổi số giai đoạn 2021 - 2025.

Quân ủy Trung ương (2025). Nghị quyết số 3488 về đột phá phát triển khoa học công nghệ, đổi mới sáng tạo và chuyển đổi số trong Quân đội.

Báo Quân đội nhân dân (2023). Đột phá về cải cách hành chính, chuyển đổi số trong Bộ Quốc phòng.